

Posudek na diplomovou práci Barbory Světlíkové na téma – Zpětnost v trestním právu

Diplomantka si pro zpracování diplomové práce vybrala téma vypsané katedrou trestního práva. Jde o téma, které je velmi aktuální a přínosné, a to nejen z hlediska změn, které v této oblasti přinesl trestní zákoník, ale zejména i proto, že právě kriminální recidiva by měla být jednou ze zásadních oblastí, na kterou by se měla zaměřit kriminologie a trestní politika při hledání efektivních způsobů její eliminace. Práce je logicky rozčleněna do šesti základních kapitol a při zpracování této práce zvolila autorka metodu kompilace, ale i komparace. Rozsah literatury lze považovat zásadně za dostačující, avšak vytknout je již v úvodu třeba to, že ačkoliv k danému tématu existuje velmi bohatá judikatura, autorka s ní až na malé výjimky vůbec nepracovala. To se týká i materiálu č. 10/1974 Sb. rozhodnutí, kterému se rovněž mohla věnovat a vysvětlit jeho význam, případně i správnost jeho závěrů. Pokud jde o jednotlivé kapitoly, abscentuje historický vývoj dané problematiky.

Po úvodní kapitole následuje kapitola nazvaná Obecně o recidivě, kde se autorka dopouští zásadního pochybení, když uvádí, že kritériem pro rozlišování forem mnohosti trestných činů je pravomocný rozsudek. Stejná chyba se na str. 7 objevuje i v první větě druhého odstavce. Autorka tedy neřeší správně, co je hlavním kritériem při rozlišování forem mnohosti trestných činů a neřeší pak ani situaci, kdy v jedné věci je opakovaně vydáno více odsuzujících rozsudků poté, co předchozí rozhodnutí jsou zrušena v odvolacím řízení. Na str. 9 není zcela přesné vyjádření ve vztahu k § 42 písm. p) trestního zákoníku, když autorka uvádí, že nezáleží vůbec na délce uplynulé doby. Jinak je ovšem třeba ocenit v této části odlišení dílčích druhů recidivy, byť jde především o pohled kriminologický (viz. kriminální kariéra).

V další části, která je nazvána Právní pojetí recidivy a která by měla být stěžejní kapitolou celé práce, se nejprve autorka zabývá „formálností“ trestního zákoníku a recidivy. Tato část ovšem obsahuje pouze dva odstavce a první se netýká zadaného tématu. Ve druhém odstavci je ovšem vysvětlení formálního pojetí trestného činu zcela nedostatečné a autorka také používá pojem „skryté materiální složky“, aniž by to vysvětlila.

V další části této kapitoly, která se zabývá recidivou a ukládáním trestů, není zřejmé k porušování jakých zásad by docházelo (str. 15, 11. řádek odspoda). V této části autorka také uvádí „... subsidiarita trestní represe a princip ultima ratio“, ačkoliv jde o jeden pojem. Pokud se zmiňuje zcela výjimečně o judikatuře, měla by samozřejmě připomenout, že uvedená rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou z doby, kdy platilo tzv. formálně materiální pojetí trestného činu. Jinak se ovšem správně zabývá autorka problematikou zahlazení odsouzení, stejně jako otázkou recidivy u trestných činů, které již nový trestní zákoník nezná.

Správně zmiňuje diplomantka i ustanovení § 59 trestního zákoníku, i když není pravda, že předchozí úprava nedávala soudci prostor k individualizaci. Autorka si zřejmě neuvědomila, že tehdy platilo tzv. formálně materiální pojetí trestného činu a přímo z ustanovení § 41 trestního zákona, které autorka cituje, je tento prostor zřejmý. Tato část by mohla být ještě doplněna o vysvětlení pojmu „potrestání“ nebo i o to, zda za potrestání lze považovat také situaci, kdy trest byl odpykán vazbou. V části 3.2.2 není přesné vyjádření v tom smyslu, že podle autorky jsou ve věznicích se zvýšenou ostrahou všichni „povětšinou“ recidivující pachatelé. V této části měla autorka také prostor k tomu, aby se z hlediska recidivy zabývala čtyřmi typy věznic a v té souvislosti i návrhem novely trestního zákoníku a

zákona o výkonu trestu odnětí svobody, kde se navrhuje pouze dva typy věznic. To by měla autorka vysvětlit u ústní obhajoby.

V části 3.3 se zabývá autorka sice ustanovením § 205 odst.2 trestního zákoníku, avšak podaný výklad je zcela nedostatečný a není ani zmíněna změna oproti původnímu znění druhého odstavce § 205 trestního zákoníku ani není provedeno dostatečné srovnání s dřívější právní úpravou, tedy s úpravou, která platila do konce roku 2009. Jinak je ovšem tato část zpracována celkem pečlivě.

Tato kapitola, která by měla být základní částí práce, ovšem je zpracována pouze na devíti stranách a nepodává dostatečný rozbor všech trestně právních atributů recidivy, chybí také judikatura a rozbor již citovaného materiálu publikovaného pod č. 10/1974 Sb. rozhodnutí.

V kapitole s názvem Zahraníční srovnání lze ocenit část 4.1.1, tedy pojednání o úpravě v rámci Evropské unie, která je zpracována na celkem dobré úrovni. Pokud jde o úpravu na Slovensku, tak je třeba uvést, že první dvě stránky se netýkají zadaného tématu a na str. 27 se pak autorka zabývá procesními ustanoveními, což jde rovněž mimo téma. Správně autorka zmiňuje pravidlo „tříkrát a dost“, byť by si tato problematika zasloužila podrobnější rozbor, včetně zmínky o obdobném návrhu u nás, který se ovšem týkal majetkových přestupků.

Pokud jde o část, kde se autorka zabývá recidivou z hlediska kriminologie, ta je zpracována na velmi dobré úrovni, zvláště pak kapitola 5.1.1, která se týká vývoje názorů na příčiny kriminality, ovšem i tato část se zdá být velmi stručná. Zajímavá je část, kde se zabývá autorka některými kriminologickými teoriemi a výzkumy a tuto podkapitolu je nepochybně třeba hodnotit pozitivně, stejně jako část o prevenci recidivy v kriminologickém pojetí, byť je zřejmé, že v této části autorka čerpala především z jednoho pramene – Základy kriminologie a trestní politiky (Kuchta a Válková).

Kvalitně je zpracována také kapitola, která se zabývá recidivou z hlediska penologie, ovšem i zde vycházela autorka z 90 % opět ze stejného pramene. Na velmi dobré úrovni je zpracována část o účelu a funkci trestu, stejně jako o působení trestu na pachatele, byť i zde je třeba vytknout to, že na str. 45 práce uvádí autorka, že „v ostatních případech recidivujících pachatelů však není bezpodmínečně nutné tyto zavírat na desítky let (pouze v důsledku mnohosti již dříve uložených menších trestů) a izolovat je tak od společnosti (do níž je pak stále těžší se vrátit), což je naprosto běžným postupem.“ Není vůbec zřejmé, jaké případy má autorka na mysli, když z předchozí věty vyplývá, že nemluví o zvláště závažné trestné činnosti. To by bylo nepochybně nutno vysvětlit při ústní obhajobě.

Současně je ovšem třeba pozitivně hodnotit velmi dobře zpracované podkapitoly 6.4, 6.5 o resocializaci pachatelů a postpenitenciární péči.

V poslední kapitole nazvané – Závěr a úvahy de lege ferenda správně autorka klade důraz především na důslednou prevenci a poté na postpenitenciární péči a správně také navrhuje rozšířit řady pracovníků probační a mediační služby. Potom diplomantka vyslovuje názor, že u pachatelů zvláště závažných zločinů, pokud dojde k recidivě, náprava není možná a autorka tedy nevidí důvod, proč by se tito pachatelé měli vůbec vrátit do společnosti. Podle jejího názoru je řešením uložení doživotního trestu již při druhém spáchání zvláště závažného zločinu. Autorka sice samozřejmě správně klade hlavní důraz na ochranu společnosti, přesto

však se její závěr zdá být příliš paušální a měla by se k tomu rovněž vyjádřit při ústní obhajobě.

Celkově lze tedy konstatovat, že diplomová práce je především popisná a nedostatkem práce je jednak zpracování třetí kapitoly, která by měla být nosným pilířem celé práce, avšak je nedostatečná jak rozsahem, tak i kvalitou zpracování. Vytknout je pak třeba i velmi slabou práci s judikaturou včetně citovaného materiálu z roku 1974 a také absenci jakýchkoliv statistických údajů o podílu recidivistů na celkovém počtu spáchaných trestných činů a vývoji tohoto ukazatele. Na druhou stranu je třeba jako kvalitní hodnotit rozbor kriminologický i penologický. Chybí také historický vývoj právní úpravy a autorka neřeší např. problematiku podmíněného propuštění u recidivujících pachatelů. Práci by snad bylo možné hodnotit známkou dobře, avšak jedině za situace, že autorka přednese kvalitní ústní obhajobu a rozvede a vysvětlí některé pasáže, na které bylo v předchozí části tohoto posudku poukázáno.

V Plzni dne 15.8.2012

vedoucí diplomové práce
JUDr. Eduard Wipplinger

